

MUŞ LALESİ KIZ ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2022/63

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 09.11.2022 tarihli ve 2022/798 sayılı kararıyla oy birliği ile kabul edilmiştir.

KISALTMALAR.....	3
1. GİRİŞ.....	4
2. GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. MERKEZ HAKKINDAKİ GENEL BİLGİLER.....	5
2.2. MERKEZ PERSONELİ	6
2.3. KORUMA ALTINDA BULUNAN KİŞİLER.....	7
3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	8
3.1. FİZİKSEL KOŞULLAR.....	8
3.2. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI.....	9
3.3. SAĞLIK HİZMETLERİ.....	11
3.4. PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ.....	12
3.5. EĞİTİM, FAALİYETLER VE GÜNLÜK YAŞAM	12
3.6. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM, ZİYARET VE AİLELERLE ETKİLEŞİM	14
3.7. BESLENME.....	15
3.8. PERSONEL.....	16
4. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER.....	17
4.1. DEĞERLENDİRME	17
4.2. TAVSİYELER.....	17
4.2.1. <i>MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER.....</i>	<i>17</i>
4.2.2. <i>AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞINA YÖNELİK TAVSİYELER.....</i>	<i>20</i>

KISALTMALAR

BM : Birleşmiş Milletler

COVID-19 : Yeni Korona Virüs Hastalığı

CPT : Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi

İŞKUR : Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

OPCAT : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol

TİHEK : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

UÖM : Ulusal Önleme Mekanizması

1. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14.09.2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*
3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda çocukların koruma altına alındığı yerlere ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.
5. Çocuk Evleri Sitesi; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 12'nci (Ek: 1/2/2007-5579/1 md.; Değişik: 6/2/2014-6518/14 md.) maddesi uyarınca: *“Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluşlardır.”*

6. Yukarıda anılan görev çerçevesinde, Muş Lalesi Kız Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğüne¹ 08.06.2022 tarihinde bir ziyaret gerçekleştirilmiş olup ziyaret ... ile TİHEK'in talebi üzerine Muş İl Sağlık Müdürlüğüne görevlendirilen bir doktor yer almıştır. Ziyaret COVID-19 salgını sebebiyle “zarar vermeme ilkesi” gözetilerek, temizlik-maske-mesafe kurallarına riayet edilerek gerçekleştirilmiştir.
7. Ziyaret, Merkez Müdür Vekili ile yapılan ilk görüşmeyle başlamıştır. Görüşmede UÖM olarak TİHEK'in görev ve yetkileri, ziyaretin amacı, ziyaretin türü ve ziyarette kullanılacak olan yöntem hakkında bilgiler verilmiştir. İdareden, Merkezde bulunan çocuklar, Merkezin günlük işleyişi ve personel hakkında genel bilgiler alınmış, Merkezdten talep edilen bilgi ve belgelerin listesi İdareye verilmiştir. Ardından idari binada bulunan sağlık servisi ve sonrasında resim, müzik, kütüphane gibi ayrı odaların bulunduğu ve etkinliklerin yapıldığı ortak kullanılan ve “kültür evi” olarak anılan ev ziyaret heyeti tarafından yerinde incelenmiştir. Akabinde Merkezde çocukların kaldıkları evler sırasıyla ziyaret edilmiş, hâlihazırda Merkezde bulunan tüm çocuklar ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmelerin ardından Merkez İdaresi ile kapanış toplantısı yapılmış; ziyaret sonrası hazırlanacak raporun Merkez İdaresi ve diğer ilgili makamlar ile paylaşılarak tavsiyelerin Kurumumuz tarafından takip edileceği ve takip ziyareti yapılabileceği bilgisi verilmiş; ilgili bilgi ve belgeler alınarak ziyaret sonlandırılmıştır.
8. Bu rapor, 18.01.2022 tarihli ve 2022/43 sayılı Kurul kararı ve Başkanlık makamının 02.06.2022 tarihli oluruna istinaden 08.06.2022 tarihinde, Muş Lalesi Kız Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğüne gerçekleştirilen *habersiz* ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. MERKEZ HAKKINDAKİ GENEL BİLGİLER

9. Merkez, Muş il merkezinde ve ulaşımın kolay olduğu bir lokasyonda bulunmaktadır. Merkezin 2020 yılında hizmete başlamıştır.

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

10. Merkez; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde, Muş Valiliğine bağlı olarak; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında koruma ve bakım altına alınan 0-18 yaş kız çocuklarına bakım ve koruma hizmeti vermektedir.

11. Merkezin ilk olarak 50 kapasite ile 5 ev olarak açıldığı, sonrasında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı onayı ile 1 evin kültür evine dönüştürülmesiyle beraber 4 ev olarak hizmet verdiği öğrenilmiştir. Merkez, ziyaret tarihi itibariyle 4 yaşam evi olarak toplam 40 kapasite ile 0-18 yaş grubu kız çocuklarına hizmet vermektedir. Yaşam evi ve kültür evi dışında Merkezde, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü ile Merkez'in Müdürlüğü olarak iki farklı Müdürlüğün bulunduğu 1 idari hizmet binası mevcuttur.

2.2. MERKEZ PERSONELİ

12. Merkezde çalışan personele ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır:

UNVAN	MEVCUT KADRO SAYISI
Müdür	1
Müdür Yardımcısı	1
Sosyal Hizmet Uzmanı	2
Psikolojik Danışman	1
Çocuk Gelişimci	1
Sosyolog	2
Öğretmen	1
Bakım Personeli	15
Sağlık Personeli	1
Büro Personeli	2
Teknisyen	1
Veri İşletim ve Otomasyon Personeli	1
Din Görevlisi	1
Aşçı	3

Güvenlik Görevlisi	4
Temizlik Personeli	1
Hizmetli	1
TOPLAM	39

2.3. KORUMA ALTINDA BULUNAN KİŞİLER

13. Merkezde bulunan her bir evde ortalama 10 çocuk kalmaktadır. Aynı evde kalan çocukların yaş farkının en fazla üç yaş olması gerekmekte ve kardeş çocuk olması durumunda yaş farkı aranmamaktadır.² Merkezde kardeş olma, engel durumu, uyum ve Merkezin 0-18 yaş aralığına hizmet vermesi nedeniyle yaş farkının üçü geçtiği durumların olabildiği, bu şekilde yapılan her düzenleme için Kuruluş Koordinasyon ve Değerlendirme Komisyonu Kararı alındığı öğrenilmiştir.
14. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde fiilen toplam 41 çocuğun koruma ve bakım altında bulunduğu, bunlardan; 8-15 yaş aralığında 17 çocuk, 15-18 yaş aralığında 20 çocuk ve 18 yaş üzeri 4 çocuğun bulunduğu öğrenilmiştir.
15. Merkezde hafif derecede mental retardasyon olan 2 çocuk bulunmaktadır.
16. Koruma ve bakım altına alınmış çocukların eğitim ve yaş durumlarına göre harçlık aldıkları, harçlıkların Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik, Çocuk Yuvaları Yönetmeliği ve Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümleri gereğince³ Grup Sorumlusuna teslim edildiği ve Grup Sorumlularının çocukların durumuna göre günlük, haftalık veya aylık olarak çocuklara imza karşılığı harçlıklarını teslim ettiği öğrenilmiştir. Harçlık miktarları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Eğitim Düzeyi	Harçlık Miktarı
---------------	-----------------

² Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, madde 5.

³ Yukarıda sayılan mevzuatlar, 6 Eylül 2022 tarih ve 31945 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

İlkokula devam eden (1.2.3.4. sınıf)	141,27 TL
Ortaokula devam eden (5.6.7.8.sınıf)	211,90 TL
Liseye devam eden (9.10.11.12. sınıf)	282,53 TL
Üniversiteye devam eden	470,89 TL

17. Merkezde ziyaret tarihi itibariyle misafir statüsünde çocuk bulunmadığı öğrenilmiştir.

3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

3.1. FİZİKSEL KOŞULLAR

18. Sevgi Evleri Projesi kapsamında koğuş sistemiyle yürütülen kuruluş bakımı yerine daha küçük birimlerde, aile ortamını andıran yapılar ve ilişki sistemi içerisinde çocukların yaşayacağı küçük villa tipi binalardan oluşan site içerisinde evler yapılmıştır.⁴
19. Merkez, 2 katlı evlerden oluşmaktadır. Bu evler oda, salon ve mutfak, tuvalet ve banyodan oluşmaktadır, tuvalet ve banyodan birer tanesinin evlerde depo olarak kullanıldığı, ancak uygulamada bir sorun yaşanmadığı gözlemlenmiştir. Odalardan bir tanesi etüt odası olarak, 4 tanesi çocuk odası olarak kullanılmaktadır.
20. Çocukların bireysel odaları, evde kalmakta olan çocuk sayısına bağlı olarak 3 veya 4 kişiliktir. Çocukların bireysel odalarında yer alması gereken eşyalarda bir eksiklik tespit edilmemiştir.
21. Merkez bahçesinde çocukların zaman geçirebilecekleri herhangi bir alan olmadığı görülmüştür.
22. Merkezin ve evlerin girişlerinde engelli rampasının olduğu görülmüştür.
23. Merkezde çocukların kaldıkları evlerin tamamı ziyaret edilmiş, evlerin aynı standartlarda tefrişatının yapıldığı görülmüştür.
24. Merkezde jeneratör bulunduğu görülmüş ve ihtiyaç halinde devreye girdiği İdare tarafından belirtilmiştir.

⁴ <https://www.aile.gov.tr/siirt/kuruluslarimiz/cocuk-evleri-sitesi-mudurlugu/>

- 25.** Evlerin ve idari binanın ısınmasının doğal gazla sağlandığı görülmüş, görüşülen çocuklarca en son sırada bulunan evde kışın ısınma sorunu yaşandığı ifade edilmiştir. İdare ile yapılan görüşmede, bu sorunun farkında olunduğu, giderilmesi için gerekli çalışmaların en kısa sürede yapılacağı bildirilmiştir.
- 26.** Evlerin genel olarak temiz ve düzenli olduğu, genel temizliğin bakım personeli tarafından yapıldığı gözlemlenmiş, temizlik hususunda merkezde kalan çocuklara da sorumluluk verildiği, bu bağlamda çocukları yormayacak, onlara sorumluluk bilinci oluşturacak kolay ve basit olabilecek işler için çocuklar arasında iş bölümü yapıldığı İdare tarafından ifade edilmiş, çocuklar ile yapılan görüşmelerde bu husus teyit edilmiştir.
- 27.** Son sırada bulunan evde böcek ve karıncaların bulunduğu görülmüş, İdare ile yapılan görüşmede ilaçlamanın henüz yapılmadığı ancak plan dâhilinde olduğu, çocukların yaz döneminde izne ayrılmalarının ardından ev ve ağaçların ilaçlanmasının yapılacağı ifade edilmiştir.
- 28.** Merkezde 7 gün 24 saat sıcak suya erişim mümkündür. Bununla birlikte çocukların haftada 2 gün banyo haklarının olduğu anlaşılmış, ancak görüşme yapılan çocuklarca, iki defadan fazla banyo yapmak isteyen çocuk olduğunda bazı bakım personeli tarafından izin verilmediği belirtilmiştir. İdare ile bu husus görüşülmüş, yaz dönemi için banyo gün sayısını 3'e çıkarılmasının düşünüldüğü, ancak söz konusu şikâyet ile alakalı bilgilerinin olmadığı dile getirilmişlerdir.
- 29.** Merkezde; idari bina, çocuk evleri (giriş koridoru karartılmış, etüt odaları) ve kültür evinde toplamda 52 adet güvenlik kamerası bulunduğu, evlerin giriş ve üst kat koridorlarında, etüt odalarında güvenlik kameralarının olduğu görülmüş, kamera kayıtlarının 6 ay süre ile saklandığı ancak sürekli olarak izlenmediği, sadece tespit edilmesi gereken bir husus olduğunda geriye dönük olarak izleme yapıldığı öğrenilmiştir. Görüşme yapılan çocuklarca, etüt odalarında bulunan kameralardan rahatsız oldukları, etüt odalarını özel alan olarak gördükleri ve kameralar sebebiyle üzerlerinde baskı hissettikleri belirtmişlerdir.
- 30.** İdari binada ve her evde yangın alarm sistemi ve yangın tüplerinin olduğu görülmüştür.
- 31.** Merkezde 1 adet hizmet aracı bulunmaktadır.

3.2. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELENİN ÖNLENMESİ, DİSİPLİN VE ŞİKÂYET MEKANİZMALARI

32. Merkezde çocukların istek ve şikâyetlerini İdareye iletilebilmesi için dilek ve şikâyet kutuları bulunmaktadır.⁵ İdare ile yapılan görüşmede çocukların talep ve şikâyetlerinin sözlü olarak bildirildiği, yazılı bir şikâyet ve talep mekanizmasının kullanılmadığı belirtilmiştir. Merkezde bulunan çocuklarla yapılan görüşmelerde, herhangi bir talep ya da şikâyetleri olduğunda öncelikle bakım personeline söyledikleri, bazı konuları bakım personelinin grup sorumlularına aktarmadıkları ve bu sorunlarının çözümsüz kaldığı, yaşadıkları bazı sorunları İdareye aktarmadıkları, ancak akademik başarısı yüksek olan çocukların İdare ile iletişim kurabildiği şikâyeti dile getirmişlerdir.
33. Kendileriyle görüşme yapılan çocuklarca, Merkeze daha önce Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından müfettiş geldiği, müfettiş ile görüşmelerine bakım personelinin kısıtlayıcı davranışlarda bulunduğu belirtmiş, bu hususta İdare ile yapılan görüşmede bakım personelinin bu tutum ve davranışının farkında oldukları, ancak çocuklardan İdareye böyle bir sorun aktarılmadığı ifade edilmiştir.
34. Merkezde bulunan çocuklarca, İdare ve bakım personelinin kendilerini, haklarında tutanak tutma suretiyle disipline etmeye çalıştıkları belirtilmiş, İdarece disiplin sağlamak amacıyla tutulan tutanakların birçoğunun kayda alındığı ancak çoğunlukla işlem yapılmadığı ifade edilmiştir.
35. Görüşme yapılan çocuklarca, İdare tarafından bir olay üzerine dışarı çıkmama gibi kısıtlamalar uygulandığı ancak bu kısıtlamaların sadece olayla ilgisi olan kişilere değil Merkezdeki tüm çocuklara uygulanmak suretiyle hepsinin cezalandırıldığı, kısıtlamaya sebep olayın ne olduğu konusunda kendilerine herhangi bir bilgi verilmediği ifade edilmiştir.
36. Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelikte⁶; ödül ve sınırlamaların nasıl uygulanacağı belirtilmiştir. Merkezde bazı disiplin ve kısıtlama uygulamalarının sadece ilgili çocuk veya çocuklar için değil tüm çocukları kapsayacak şekilde uygulandığı bu durumda Merkez kurallarına uyan

⁵ CPT'ye göre etkili şikâyet prosedürleri kötü muameleye karşı temel bir güvencedir. Bu kapsamda, kurumda tutulan kişilerin kendisinin, ailesinin veya yasal temsilcisinin hem kurumun idaresine hem de bağımsız organlara başvuru yapabilmesi önem taşımaktadır. CPT, Means of restraint in psychiatric establishments for adults, CPT/Inf(2017)6.

⁶ **Ödül ve sınırlamalar başlıklı 32. Maddesi:** “Ödül ve sınırlamalar çocuğa yazılı olarak bildirilir. Sınırlamalar diğer çocuklara duyurulmazken, ödüllendirmeler diğer çocukların da bulunduğu ortamda çocuğu onurlandıracak şekilde açıklanır.”

ve olumlu davranış geliştirmesi için ödüllendirilmesi gereken çocukların da kısıtlamalara maruz kaldıkları anlaşılmaktadır.

37. Merkezin, hizmet vermeye başladığından ziyaret tarihine kadar olan süreçte hakkında kötü muamele iddiasıyla adli ve/veya idari soruşturma yapılan personelinin bulunmadığı öğrenilmiştir.

3.3. SAĞLIK HİZMETLERİ

38. Merkez idari binada bulunan sağlık odasının hem Merkez İdaresi tarafından hem de Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü tarafından kullanıldığı, Merkezde 1 hemşirenin görev yaptığı öğrenilmiştir.

39. Çocuklara verilecek ilaçların sağlık personeli tarafından kutular halinde hazırlandığı, gün içinde çocukların yaşam evlerine dağıtılmak üzere sabah ve akşam saatlerinde meslek elemanlarından oluşan nöbetçi amirlere teslim edildiği öğrenilmiştir.

40. Merkez revirinde gazlı bez gibi pansuman malzemelerinin eksik olduğu ve acil sağlık müdahale çantasında yeterli malzemenin bulunmadığı, Merkez revirinde yarım doz olarak verilen ilaçların diğer yarısının atılmayıp saklandığı ve sonraki ilaç saatinde ilgili çocuğa verildiği öğrenilmiş, çocukların sağlık dosyalarının bu serviste bulunduğu görülmüştür. .

41. Merkezde kalan çocuklarca; acil durumlarda hastaneye götürüldükleri, sağlık hizmetlerine erişmek istediklerinde bakım personelinin bilgisi dâhilinde sağlık servisi ile iletişime geçildiği ifade edilmiştir.

42. İdarece, Merkezde acil bir durum yaşanması durumunda ivedilikle 112 Acil Çağrı Merkezinin arandığı, ambulansın Merkeze 5-10 dakika içerisinde ulaştığı belirtilmiştir.

43. İlde bulunan sağlık kurumlarında doktor sayısının yetersiz veya ihtiyaç duyulan uzman doktorun olmadığı durumlarda çocukların Elazığ veya Malatya gibi çevre illere sevklerinin yapılarak sağlık hizmetinden faydalandırıldığı öğrenilmiştir.

44. İdarece, Merkeze çocuk kabulü ile birlikte sağlık servisi tarafından genel sağlık bilgilerinin alındığı, sağlık kontrollerinin gerçekleştirilmesinin ardından, ihtiyaç duyuluyor ise gerekli tedavi planının oluşturulduğu ve grup sorumluları ile sağlık servisi tarafından takip edildiği ifade edilmiştir.

45. Merkezde kendileriyle görüşme yapılan çocuklarca; sağlık hizmetlerine erişimde sorun yaşayabildikleri, Merkezde görevli hemşire ile görüşme ve hastane randevusu alma aşamasında sorunlar yaşandığı, hastane randevu gününün Merkezde görevli Hemşirenin

izin gününe denk gelmesi halinde randevuya gidemedikleri ifade edilmiştir. Ayrıca dış tedavisi ile ilgili de randevu alma sürecinde de aksaklıklar yaşandığı belirtilmiştir.

46. Ergenlik döneminde olan kız çocukları için sağlığa uygun ped ihtiyacının Merkez tarafından karşılanmadığı, çocukların bu ihtiyacını kendi harçlıklarından giderdiği ve çocuklara bu konuda herhangi bir eğitimin de verilmediği öğrenilmiş olup bu husus İdare tarafından da doğrulanmıştır.

3.4. PSİKO-SOSYAL SERVİS HİZMETLERİ

47. Psiko-sosyal servis birimi, çocuklar ile yapılan ilk görüşme sonrası ilgili formların doldurulup uygulama planının oluşturulduğu, hazırlanan planlamalar doğrultusunda çocuğun ihtiyaçlarının takip edildiği, psiko-sosyal gelişimi ile ilgili çalışmalar yapıldığı, kabul ve ayrılış işlemlerinin gerçekleştirildiği birimdir.
48. İdareden, Merkeze çocuğun kabulünün yapıldığı gün itibari ile Merkez kurallarının anlatıldığı, varsa sorularının cevaplandırıldığı, birlikte kalacağı çocuklarla ve personel ile tanıştırıldığı, Merkezin gezdirilerek tanıtıldığı öğrenilmiştir.
49. İlgili personel tarafından, Merkeze yeni gelen çocuk için grup etkinliği veya grup çalışması yapılarak uyum çalışmalarının yapıldığı ifade edilmiş, ziyaret tarihi itibariyle Merkezde uyum sorunu yaşayan bir çocuk olmadığı anlaşılmıştır.
50. Merkezde sigara kullanımına izin verilmediği ancak sigara alışkanlığı olan çocukların bulunduğu, meskûn mahalde sigara içen bir çocuk tespit edildiğinde disiplin işlemlerinin başlatıldığı, bu sorun ile alakalı herhangi bir eğitim ve bilgilendirme çalışmasının olmadığı öğrenilmiştir.
51. Ziyaret tarihi itibarı ile Merkezi izinsiz terk eden 1 çocuk bulunduğu, çocuk için izinsiz ayrılan çocuk prosedürünün başlatıldığı, ilgili Emniyet Müdürlüğüne bilgi verildiği, söz konusu çocuk ile ilgili uygun sosyal hizmet modelini belirlemek amacıyla çalışmaların devam ettiği öğrenilmiştir.

3.5. EĞİTİM, FAALİYETLER VE GÜNLÜK YAŞAM

52. Merkezde fiilen kalan 41 çocuktan hiçbirinin kreş çağında olmadığı, 39 çocuğun farklı kademelerde örgün eğitime, 1 çocuğun açık liseye devam ettiği, 1 çocuğun ise koruma ve bakım altına alınmadan önce eğitimine ara verdiği ve Merkeze sene sonunda kabulünün yapılması nedeniyle ziyaret tarihi içerisinde bulunan eğitim ve öğretim döneminde eğitime

devamının herhangi bir şekilde sağlanamadığı, yeni eğitim ve öğretim döneminde örgün eğitime başlayacağı öğrenilmiştir.

53. Öğrenime devam eden çocukların çoğunun ulaşımının servis ile sağlandığı birkaç çocuğun uygun okul servisi bulunmaması ve okullarının toplu taşıma güzergâhında olması nedeniyle okula şehir içi toplu taşıma aracıyla gidip geldikleri, ayrıca okulu yürüme mesafesinde olan 5 çocuğun okullarına yürüyerek gidip geldiği öğrenilmiştir.
54. Merkezin fiili olarak 2020 yılında açılmış olması ve pandemi sürecine denk gelmesi sebebiyle etkinliklerin sınırlı sayıda yapıldığı ve sosyal faaliyetlerde ciddi bir kısıtlamaya gidildiği belirtilmiştir. Merkezde okçuluk, badminton, kayak ve yüzme gibi sportif etkinliklerin düzenlendiği, yıl içerisinde, özellikle yaz aylarında, çeşitli gezi, piknik ve kamp etkinlikleri yapıldığı, badminton dalında çeyrek finale kalan, kayakta Türkiye 14'üncüsü olan ve satrançta da derecesi olan çocukların bulunduğu öğrenilmiştir.
55. Merkez içerisinde yer alan kültür evinde çocuk oyun alanı, zekâ oyunları ve satranç odası, el işleri ve halı atölyesi, müzik odası ve şark odası gibi etkinlikler için alanlar oluşturulduğu görülmüş, çocukların zihinsel gelişimine yardımcı zekâ oyunlarının bulunmadığı anlaşılmıştır.
56. Kültür evinde yer alan resim ve müzik atölyelerinde gerekli malzemelerin bulunduğu ancak kendileriyle görüşme yapılan çocuklarca, müzik ve resim kursu talepleri dile getirilmiş ancak öğretmen olmaması nedeniyle bu kursların açılmadığı ifade edilmiştir.
57. Kültür evinde bir odanın masa oyunları (satranç, tavla, jenga vs.) için ayrıldığı ancak çocukların bu odayı kullanamadıkları, kültür evinde ayrıca bir oyun alanı olduğu, 0-6 yaş grubu çocukların gelişim düzeylerine uygun oyuncakların bulunduğu görülmüş, Merkezde en küçük çocuğun 8 yaşında olması sebebiyle bu odanın kullanılmadığı anlaşılmıştır.
58. Merkezde kalan çocukların okul sonrası etüt, etkinlik, televizyon izleme ve sosyal faaliyet saatlerinin bulunduğu öğrenilmiştir.
59. Merkezde kendileriyle görüşme yapılan çocuklarca zaman zaman yüzme havuzuna götürüldükleri ancak bu etkinliğin düzenli olarak yapılmadığı ifade edilmiştir.
60. Merkez bahçesinde herhangi bir spor etkinliği için sahanın bulunmadığı, potaların beton zemin üzerine konulduğu görülmüştür. Kendileriyle görüşme yapılan çocuklarca bu alanda oyun oynayamadıkları, voleybol kursu talebinde buldukları ancak henüz bu taleplerinin karşılanmadığı ifade edilmiştir.

61. Merkezde aktif olarak sadece aşçılık kursunun olduğu görülmüş, Merkezdeki tüm çocuklarca kültür evindeki diğer atölyelerin kullanılmadığı, evde aşçılık kursu dışında başka kursun verilmediği ifade edilmiştir. Merkeze haftada iki gün Diyanet İşleri Başkanlığından eğitimci geldiği ve çocuklara “Değerler Eğitimi” verildiği, ayrıca doğa kampları için de ilgili makama başvuruda bulunulduğu öğrenilmiştir.
62. Merkezde bulunan kütüphanede sınavlara hazırlık kitaplarının yanı sıra Türk ve dünya klasiklerinin bulunduğu ve kitap alan çocukların kaydının tutulduğu görülmüş, ayrıca çocukların Merkez İdaresi tarafından İl Halk Kütüphanesine götürüldüğü anlaşılmıştır.
63. İdarece, çocukların okul devamlılığı, ders başarısı ve okul nakil durumları gibi hususların grup sorumluları tarafından takip edildiği belirtilmiştir.
64. Merkezde küçük bir hobinin bahçesi bulunduğu ancak burada herhangi bir etkinlik yapılmadığı, özel günlerde münazara, bilgi yarışması benzeri yarışmalar yapıldığı öğrenilmiştir.
65. Çocukların etüt odalarında bilgisayar olmadığı, bilgisayarın ev annelerinin odasında bulunduğu, her evde 1 adet bilgisayarın, yeterli sayıda tablet bilgisayarın ve internet bağlantısının olduğu tespit edilmiştir. Kendileriyle görüşme yapılan çocuklarca, bilgisayar ile yapılması gereken ödevlerinin bilgisayar sayısı yetersiz olduğu için yapamadıkları, bakım personeli tarafından bilgisayar kullanmalarına bazı zamanlarda izin verilmediği, bilgisayar ya da internet bağlantısında da sorunlar olabildiği, ayrıca bazı evlerdeki bilgisayarların da bozuk olduğu, ders çalışmak için başka evlere geçmek durumunda kaldığı ancak orada da sıra bekleyen çocuklar olabildiği ve bu durumun mağduriyet oluşturduğu, Merkezdeki bir çocuğun cezalı olması sebebiyle tabletlerini kullanamadıkları ifade edilmiştir. İdare ile yapılan görüşmede bu uygulamanın doğru olduğu, söz konusu çocuğun tableti ile sosyal medya hesaplarına giriş yaptığının fark edildiği ve bu sebeple Merkezdeki çocukların hiçbirinin tablet bilgisayar kullanmasına izin verilmediği bilgisi verilmiştir.

3.6. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM, ZİYARET VE AİLELERLE ETKİLEŞİM

66. Merkezde koruma ve bakım altında bulunan çocukların hafta sonu ve tatillerde yıl içerisinde toplam 70 günü geçmeyecek şekilde aileleri yanına gitmelerine izin verilebilmektedir. Ailelerinin çocukları Merkez içerisinde ziyaret edebildikleri, pandemi süresince ise tüm merkez içi ve dışı aile görüşmelerinin ve günlük izinlerin iptal edildiği belirtilmiştir.

67. Merkezde kalan çocuklar sosyal inceleme raporu ile uygun görülmesi halinde tatil süresince yatılı olarak aile yanına gidebildiği, aynı zamanda aile bireylerinden çocuğu ziyaret eden kişilerin olması durumunda; çocuğun grup sorumlusu eşliğinde yüz yüze görüşmelerin sağlandığı öğrenilmiştir.
68. Merkezde kalan çocukların yaşam alanlarında 1 kablolu telefon bulunmaktadır. Görüşme yapılan çocuklarca, haftanın belirlenen iki günü 10 dakika görüşme yapabildikleri, telefon görüşmeleri konusunda bir olumsuzluk yaşamadıkları ifade edilmiş, bu düzenlemenin Merkezde görev yapan meslek elemanları tarafından düzenlendiği öğrenilmiştir.
69. Merkezde kalan çocuklarca, birinci derece akrabalarının vefatı halinde cenaze törenlerine katılım sağlayabildikleri ifade edilmiştir.
70. Pandemi sürecinde ailesinin yanına gitmesi uygun görülen çocukların aile yanına gönderildiği, aile yanından Merkeze döndüğünde ise pandemi tedbirleri nedeniyle karantinada kaldığı, izolasyon için; evlerde bir oda belirlendiği veya Merkez kapasitesine göre boş uygun bir ev varsa orada izolasyonun tamamlandığı ifade edilmiştir.
71. Çocuklarca, okula giderken cep telefonlarını yanlarına almalarına izin verilmediği, sadece ailelerinin yanına giderken veya il dışı etkinliklerinde cep telefonlarının kendilerine verildiği ifade edilmiştir. İdare ile yapılan görüşmede, yaş, cinsiyet ve bireysel farklılıklar ile ilgili ayırım yapılmaksızın Merkezdeki çocukların tamamının telefon kullanımına izin verilmesinin uygun görülmediği ifade edilmiştir.

3.7. BESLENME

72. Merkezde yemek yapımı için kullanılacak malzemelerin Merkez tarafından temin edildiği ve yemeklerin evlerde bakım personelleri tarafından hazırlandığı, görüşme yapılan çocuklarca, yemeklerin yeterli, doyurucu ve verildiğini ve lezzetli olduğu ifade edilmiştir.
73. İdarece, Merkezde yemek menülerinin aylık olarak hazırlandığı, listelerin oluşturulması sürecinde diyetisyen veya gıda mühendisinin dâhil olmadığı belirtilmiştir.
74. Özel beslenme ihtiyacı olan iki çocuk bulunduğu (çölyak ve şeker hastalığı), bu çocuklardan birinin daha önce mama kullandığı ve tedavisinin tamamlandığı ancak şeker hastalığı sebebiyle farklı bir menü hazırlanmadığı belirtilmiştir.
75. Kendileri ile görüşme yapılan çocuklarca mutfaklarını istedikleri zaman kullanabildikleri, malzeme temininde güçlük yaşamadıkları, Merkez bütçesinden karşılanamayan ihtiyaç duydukları ürünleri ise kendi harçlıkları ile karşıladıkları dile ifade edilmiştir.

3.8. PERSONEL

76. Merkezde her bir yaşam evinin Grup Sorumlusu (Sosyolog, Psikolojik Danışman ve Rehber ve Çocuk Gelişimci) olarak görev yapan 1 meslek elemanı bulunmaktadır.
77. Meslek elemanları tarafından personelin geceleri nöbet usulü ile Merkezde kaldığı ifade edilmiştir.
78. İdarece Merkezde hizmetli personel, bakım personeli ve idari personelin yetersiz olduğu ifade edilmiştir.
79. Merkezde görev yapan meslek elemanlarının insan hakları eğitimi almadıkları öğrenilmiştir.
80. Merkezdeki güvenlik görevlilerinin 24 saat esasına göre görev yaptığı anlaşılmıştır.
81. Çocukların kaldıkları yaşam evlerinin her birinde 3 bakım personelinin 24 saat esaslı vardiyayla çalıştığı, ayrıca 09:00 - 18:00 saatleri arasında evde aşçı olarak görev yapan 1 personel bulunduğu öğrenilmiştir.
82. Merkez personeline yönelik yıllık olarak Muş Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından bir eğitim planı oluşturulduğu ve oluşturulan takvime uygun olarak eğitimlerin düzenli bir şekilde uygulandığı, ayrıca Merkezde her ay düzenli olarak Bakım Personeli, Grup Sorumluları, Sağlık Personeli ve Sosyal Servis Personelinin katıldığı eğitim ve değerlendirme toplantılarının yapıldığı ifade edilmiştir.

4. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

4.1. DEĞERLENDİRME

83. Merkez İdaresi, ziyaret heyeti ile iş birliği içinde hareket etmiş, heyetin bütün birimlere bekletilmeksizin erişimini sağlamış, çocuklarla izole görüşmeler yapılabilmesi için gerekli önlemleri titizlikle almış ve talep edilen bilgi ve belgelere erişimi sağlamıştır.

4.2. TAVSİYELER

4.2.1. MERKEZ İDARESİNE YÖNELİK TAVSİYELER

84. Merkezde bulunan bilgisayarların kullanımının kolaylaştırılması ve sayısının artırılmasının uygun olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmayan bilgisayarların tamirinin yapılarak kullanıma kazandırılması, mevcut bilgisayar ve tabletlerde kullanılan internet ağının

güçlendirilmesi, kullanılması uygun bulunmayan bağlantıların engellenerek güvenliğinin sağlanması ve bu şekilde yeniden hizmete sunulması,

- 85.** Merkezde ısınma sorunu yaşanan ev ile ilgili sorunun çözümüne ilişkin işlemlerin hızlandırılması,
- 86.** Merkezde bulunan evlerin düzenli aralıklarla ilaçlanması,
- 87.** Merkezde koruma ve bakım altında bulunan çocukların, 2 gün olarak planlanan banyo günlerinin sayısının artırılması, haricen banyo yapmak isteyen çocukların banyo ihtiyacının karşılanması konusunda daha esnek davranılması,
- 88.** Merkezde sözlü olarak alınan talep ve şikâyetlerin yazılı olarak da alınması için mevcut mekanizmanın aktif hale getirilerek koruma ve bakım altında bulunan çocuklara konu hakkında bilgi verilmesi,
- 89.** Disiplin, kısıtlama ve ödül gibi uygulamalara ilişkin hususların ilgili çocuk özelinde belirlenmesi,
- 90.** Merkez revirinde bulunan sağlık malzemeleri ve acil sağlık müdahale çantasında olması gereken malzemelerin⁷ tamamlanması,
- 91.** Merkezde, doktorun yarım doz kullanım olarak reçete edilen ilaçların kullanılmayan diğer yarısının bekletilmemesi ve her kullanımda tabletlerin anlık olarak açılması,
- 92.** Merkezde düzenli olarak diş kontrollerinin altı ayda bir yapılması ve diş sağlığı ile ilgili eğitim almalarının sağlanması,
- 93.** Merkezde 1 hemşirenin görev yaptığı, nöbet sistemine dâhil olduğu ve izin kullandığı zamanlarda çocukların sağlık, hastane randevusuna gidiş geliş ve benzeri süreçlerin aksamaması için gerekli önlemlerin alınması.
- 94.** Merkezde koruma ve bakım altında olan çocuklara ergenlik dönemi ile ilgili eğitim verilmesi ve çocukların bu konudaki farkındalıklarının artırılması, hijyenik pedin zorunlu bir sağlık ürünü olması dikkate alınarak ücretsiz olarak çocuklara dağıtımının sağlanması,
- 95.** Çocukları sigara içme alışkanlığı dâhil zararlı alışkanlıklardan uzak tutmak ve farkındalık kazandırmak amacıyla eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması için gerekli adımların atılması, sigara alışkanlığı olan çocuklara disiplin uygulaması yerine tedavi edici uygulamaların yapılması,

⁷ Steril Gaz, Hidrofil Pamuk, Sargı Bezi vb. pansuman malzemeleri.

96. Merkez içerisinde yer alan Kültür Evinde etkinlik yapılabilmesi için birçok alan bulunduğu ancak bu alanların öğretmen eksikliği gibi nedenlerle kullanılmadığı dikkate alındığında bu eksiklerin giderilmesi suretiyle Kültür Evinin daha etkin kullanımının sağlanması,
97. Merkezde bulunan oyuncakların daha çok 0-6 yaş grubu çocuklara uygun olduğu ancak diğer yaş grupları için zekâ geliştirici oyunlarının bulunmadığı dikkate alındığında Merkezde hizmet alan çocukların yaşlarına uygun zekâ oyunlarının temin edilmesi ve kültür evinde bulunan masa oyunlarının (satranç, tavla, jenga vs.) bulunduğu odanın faaliyete açılması,
98. Merkez bahçesinde herhangi bir spor etkinliği için sahanın bulunmadığı, Merkez dışında yüzme, badminton gibi sportif faaliyetlere zaman zaman katılım sağlandığı ancak bir plan dâhilinde olmadığı, iki faaliyet arasında geçen sürenin uzunluğu ve çocukların ne zaman hangi aktiviteyi yapacaklarını önceden bilmedikleri gibi hususlar göz önüne alındığında, mevcut sportif faaliyetlerin bir planlama dâhilinde düzenli olarak yapılması ve Merkez bahçesinin daha işlevsel hale getirilmesi,
99. Merkezde tüm yaş grubunda olan çocuklara Merkez içinde ve dışında cep telefonu kullanımına izin verilmediği ve telefon kullanımı ile ilgili her çocuk özelinde bir değerlendirme yapılmadığı dikkate alındığında bu uygulamanın her çocuk özelinde yeniden değerlendirilmesi,
100. Merkezde görev yapan bakım personelinin çocuklarla uyumlu iletişim kurmalarını sağlamak amacıyla bakım personeline yönelik eğitim planı oluşturularak gerekli görülen eğitimleri almalarının sağlanması,⁸
101. Merkezde görev yapan tüm personelin insan hakları eğitimi almasının sağlanması,
102. Çocukların zihinsel ve bedensel gelişimlerinde yeterli ve dengeli beslenmenin önemi ve özel beslenme ihtiyacı olan çocuklar dikkate alınarak yemek listelerinin oluşturulmasında diyetisyen desteği alınması⁹;

⁸ Havana Kuralları, 85. madde: “Tutma kurumlarında çalışan personelin görevlerini etkili bir biçimde yerine getirebilmelerini sağlayabilmek için, kendilerine özellikle çocuk psikolojisi, çocuk sağlığı ile bu Kurallar da dahil insan haklarının ve çocuk haklarının uluslararası standartları konularında eğitim verilir. Kurum personeli, mesleki yaşamları süresince, belirli aralıklarla düzenlenen meslek içi eğitim kurslarına katılarak, mesleki bilgi ve kapasitelerini sürdürür ve geliştirirler.”

⁹ Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in 14. Maddesi: “Yeterli sayıda diyetisyen, din görevlisi, yurt yönetim memuru, teknisyen veya teknisyen yardımcısı, memur, veri hazırlama ve kontrol işletmeni, bilgisayar işletmeni, bahçıvan, şoför, güvenlik personeli, görevlendirilmesine yönelik Bakanlık tarafından gerekli tedbirler alınır.”

hususları tavsiye edilmektedir.
